

Voorstel doelstellingenkader
Vlaams actieplan Armoedebestrijding
2020 – 2024

Inhoudstafel

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Leidende principes	5
1.1. De regiefunctie van de lokale besturen	5
1.2. Participatief en krachtgericht beleid voeren.....	5
1.3. Resultaatsgerichte monitoring en wetenschappelijk onderbouwd beleid	5
1.4. Solidariteit en verantwoordelijkheid.....	5
2. Strategische doelstellingen	6
SD 1 - De Vlaamse overheid voorkomt en bestrijdt onderbescherming om te vermijden dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen.....	6
SD 2 – De Vlaamse overheid zet gerichte acties op tegen kinderarmoede	6
SD 3 - De Vlaamse overheid zet in op activering, het versterken van mensen en het verhogen van zelfredzaamheid	7
SD 4 - De Vlaamse overheid ondersteunt burgers bij plotse veranderingen in hun leven zodat het risico om in armoede terecht te komen beperkt wordt	7
SD 5 - De Vlaamse overheid zet in op een kwaliteitsvolle, leefbare en gezonde omgeving voor iedereen	8

Inleiding

Voor u ligt het ontwerp van doelstellingenkader voor het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024.

De doelstellingen zijn gebaseerd op het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 (verder Regeerakkoord genoemd), dat hierrond het volgende stelt:

“We zorgen ervoor dat in alle Vlaamse beleidsdomeinen structurele maatregelen worden genomen om armoede te voorkomen en bestrijden. Zo zijn een aantal maatregelen voor betaalbaar wonen, kostenbeheersing in het onderwijs en activering van kwetsbare groepen in werk en sociale economie van cruciaal belang voor een structurele aanpak van armoede. In het hoofdstuk jeugd, cultuur en sport worden initiatieven genomen om de vrijetijdsparticipatie van kinderen in kwetsbare gezinnen te stimuleren.

In het hoofdstuk welzijn is er bijzondere aandacht voor kinderarmoede, gezondheidsongelijkheid, armoede bij ouderen en eenzaamheid bij alle leeftijdscategorieën. Om armoede te bestrijden en voorkomen, is het belangrijk dat we inzetten op het zelfredzaam maken van mensen en de structurele oorzaken van armoede aanpakken.

Samen met de mensen in armoede zelf zorgen we ervoor dat ze uit hun moeilijke situatie kunnen geraken, dat ze kunnen participeren aan de samenleving en een sterk sociaal netwerk kunnen uitbouwen. Naast activering als rode draad in ons armoedebeleid bevat dit hoofdstuk armoedebestrijding daarom ook de nodige ondersteunende maatregelen voor bepaalde groepen zoals gezinnen met kinderen in armoede, jongvolwassenen, ouderen, mensen die moeten overleven met een leefloon, dak- en thuislozen,...

Een versterkt activeringsbeleid is hierbij van cruciaal belang, want een job is niet alleen de belangrijkste hefboom in de strijd tegen armoede, maar ook de sleutel naar persoonlijk en maatschappelijk welbevinden. Een job kan generatie-armoede doorbreken, zorgt voor meer schouders om onze sociale zekerheid te dragen en verzekert een sterke sociale bescherming. Deze sociale bescherming is nodig voor degenen voor wie de stap naar betaalde arbeid niet meteen (meer) mogelijk of haalbaar is. Wie gaat werken moet er financieel op vooruit gaan, daarom maken we sociale voordelen afhankelijk van iemand zijn inkomen in plaats van iemand zijn statuut als bijvoorbeeld niet werkende, zodat ook werkende mensen met een laag inkomen er beroep op kunnen doen of voordelen niet meteen verdwijnen als men aan de slag gaat.

We hanteren voortaan ook een nominale armoede-indicator, die rekening houdt met alle tegemoetkomingen, sociale voordelen en kosten, zodat we naast het armoederisico ook de feitelijke armoede correct in kaart kunnen brengen en doelgericht kunnen aanpakken.

We moeten zorgen dat we de beperkte middelen zo efficiënt mogelijk besteden. Wie recht heeft op sociale voordelen moet deze ontvangen, wie dat recht niet heeft mag er geen beroep op doen. Daarom laten we niet toe dat mensen misbruik maken van de sociale bescherming. We blijven nauwkeurig controleren en sanctioneren. Solidariteit en verantwoordelijkheid gaan ook hand in hand. Voor wat hoort wat. We verwachten van elke burger dat hij zijn verantwoordelijkheid neemt en maximaal inspanningen levert om de kansen te grijpen die hen door de samenleving en de overheid geboden wordt. Zij die inspanningen leveren en bijdragen tot onze samenleving ondersteunen we om stappen vooruit te zetten. Zij die hun best doen om bij te dragen, geven we de best mogelijke ondersteuning.

Zij die tegenslag kennen, bieden we bescherming. Maar zij die niet bijdragen tot de samenleving en daar onvoldoende inspanningen voor leveren, hen wijzen we op hun verantwoordelijkheid.”

Met dit doelstellingenkader onderschrijven we de aanpak in het regeerakkoord dat inzet op een transversaal beleid: *We kiezen voor een nieuwe, krachtigere aanpak van de transversale beleidsthema's: op initiatief van de bevoegde minister legt de Vlaamse Regering voor deze thema's een beperkt aantal prioritaire, overheidsbrede en geïntegreerde doelstellingen vast en bepaalt hierbij telkens ook welke beleidsdomeinen en ministers gevat zijn. De vakministers rapporteren vervolgens, voor zover ze gevat worden, via hun beleidsbrieven op welke manier ze uitvoering geven aan deze doelstellingen. Deze werkwijze zorgt voor meer transparantie, creëert meer mogelijkheden om dwarsverbanden te leggen tussen de verschillende transversale beleidsthema's, en vermindert de planlast zodat meer gefocust kan worden op de uitvoering van het beleid.*

Het regeerakkoord en de afzonderlijke beleidsnota's bevatten afzonderlijke acties i.k.v. armoedebestrijding of breder sociaal beleid die onverminderd worden uitgevoerd.

1. Leidende principes

Het Regeerakkoord geeft een aantal richtinggevende assen die doorheen alle doelstellingen van het voorliggend kader lopen: (1) de regiefunctie van de lokale besturen, (2) participatief beleid voeren, (3) monitoring en wetenschappelijk onderbouwd beleid en (4) solidariteit en verantwoordelijkheid. Ze vormen de leidende principes van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

1.1. De regiefunctie van de lokale besturen

Armoede is een complexe problematiek. Wie in armoede leeft, ervaart sociale uitsluiting op verschillende domeinen (welzijn, gezondheid, onderwijs, werk, wonen, energie, ...). Onderlinge afstemming en bundeling van krachten, is dan ook noodzakelijk om een daadwerkelijke impact op het terrein te realiseren. Het lokale niveau staat het dichtst bij de mensen en is vaak het best geplaatst om een antwoord te formuleren op hun noden. Denken we maar aan het Huis van het Kind of het Sociaal Huis. Het Vlaamse beleid is complementair en ondersteunend aan deze lokale acties.

1.2. Participatief en krachtgericht beleid voeren

Het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid zoals verankerd in het decreet betreffende de armoedebestrijding stelt participatie van mensen in armoede aan het beleid voorop. Participatie is immers cruciaal om tot een effectief beleid te komen. Een beleidsbeslissing zal ook meer effect hebben als er een breed draagvlak voor gevonden wordt. We geloven in de krachten en talenten van mensen. Het armoedebestrijdingsbeleid is erop gericht om deze krachten en talenten aan te spreken en te versterken. We geven gerichte aandacht aan de meest kwetsbare groepen.

1.3. Resultaatsgerichte monitoring en wetenschappelijk onderbouwd beleid

Een onderbouwd beleid is gestoeld op wetenschappelijk onderzoek, zowel in de beleidsvoorbereiding als bij de monitoring en evaluatie van het gevoerde beleid. Meten is immers weten. Het is belangrijk om de armoedesituatie in Vlaanderen te blijven opvolgen via (lokale) indicatoren zoals vermeld in het regeerakkoord en hernomen in de inleiding van dit doelstellingenkader. Meten via welgekozen kernindicatoren is cruciaal om het effect van het armoedebestrijdingsbeleid te evalueren en eventueel bij te sturen of aan te passen.

Om een goed inclusief beleid te voeren, is het belangrijk dat de relevante wijzigende en nieuw te ontwikkelen regelgeving, getoetst wordt aan de effecten op mensen in armoede en de armoedesituatie in Vlaanderen. De armoedetoets is een van de instrumenten die er expliciet over moet waken dat het (armoedebestrijdings)beleid tegemoet komt aan de noden van mensen in armoede. De bevoegde vakministers zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en de planning van de armoedetoetsen binnen hun beleidsdomein.

1.4. Solidariteit en verantwoordelijkheid

We verwachten van elke burger dat hij zijn verantwoordelijkheid neemt en maximaal inspanningen levert om de kansen te grijpen die hen door de samenleving en de overheid geboden worden. Zij die inspanningen leveren en bijdragen tot onze samenleving ondersteunen we om stappen vooruit te zetten. Zij die hun best doen om bij te dragen, geven we de best mogelijke ondersteuning. Zij die tegenslag kennen, bieden we bescherming. Maar zij die niet bijdragen tot de samenleving en daar onvoldoende inspanningen voor leveren, wijzen we op hun verantwoordelijkheid.

2. Strategische doelstellingen

Om tot een meer krachtige aanpak van armoede te komen, bepalen we een beperkt aantal prioritaire, overheidsbrede en geïntegreerde strategische doelstellingen.

SD 1 - De Vlaamse overheid voorkomt en bestrijdt onderbescherming om te vermijden dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen

Het armoedebestrijdingsbeleid heeft nood aan een structurele, preventieve en proactieve aanpak. Er moet met andere woorden niet enkel armoede bestreden worden, maar er moet ook voorkomen worden dat mensen in armoede terecht komen. Hiervoor is het van belang dat we armoede zo vroeg mogelijk detecteren.

Vlaanderen beschikt over een uitgebreid sociaal vangnet en heel wat hulp- en dienstverlening. Daartegenover staat dat het huidige systeem van sociale bescherming soms complex is, waardoor sommige mensen, vaak de meest kwetsbaren en kansengroepen, er niet in slagen hun rechten te realiseren of de weg te vinden naar de gepaste hulpverlening. Deze onderbescherming gaat niet enkel om het niet-gebruik van financiële sociale tegemoetkomingen, maar om het gehele publieke aanbod van rechten en diensten.

Het principe van **automatische rechtentoekenning** biedt de beste garantie dat burgers hun sociale grondrechten benutten, maar dit is geen evidentie in de praktijk. De automatische toekenning van rechten gaat vaak gepaard met een complex proces van datakoppeling en uitwisseling van gegevens, wat niet altijd eenvoudig is. Daarnaast zijn het gebruiken van een helder taalgebruik, een duidelijke informatiestroom, proactieve informatieverstrekking, toegankelijke diensten en administratieve vereenvoudiging eveneens belangrijke aspecten inzake onderbescherming. Door rechten meer op basis van inkomen dan op basis van statuut toe te kennen, zorgen we ook voor een meer rechtvaardige toekenning en vermijden we activiteitsvallen.

SD 2 – De Vlaamse overheid zet gerichte acties op tegen kinderarmoede

Wetenschappelijk onderzoek uit verschillende landen heeft aangetoond dat kinderen in armoede door de armoedesituatie in het gezin een achterstand oplopen die later niet of zeer moeilijk kan worden weggewerkt. Opgroeien in armoede heeft grote gevolgen, reeds voor de geboorte is er al een achterstand merkbaar. Kinderen in armoede komen zo al ongelijk aan de start. Het is dan ook belangrijk in te zetten op de gehele levensomstandigheden van alle (aanstaande) gezinnen met (jonge) kinderen, niet in het minst bij alleenstaande ouders.

Ondanks de vele inspanningen van de Vlaamse Overheid, hebben niet alle kinderen en jongeren in Vlaanderen maximale toegang tot basisvoorzieningen, omwille van hun socio-economische achtergrond. Zo ervaren deze kinderen en jongeren drempels onder meer op vlak van hulp- en dienstverlening, mobiliteit, onderwijs, huisvesting en vrije tijd. Kostenbeheersing, bvb. in scholen, kan een belangrijk verschil maken voor de toegankelijkheid van deze voorzieningen.

De strijd tegen kinderarmoede zit vervat in een algemeen armoedebestrijdings- en sociaal beleid, maar dient verder versterkt te worden door gerichte acties voor deze groep kwetsbare kinderen en jongeren met het oog op hun toekomstkansen.

Deze acties staan in nauw verband met het jeugd- en kinderrechtenbeleid.

SD 3 - De Vlaamse overheid zet in op activering, het versterken van mensen en het verhogen van zelfredzaamheid

Mensen in armoede moeten de capaciteit verwerven om de regie over het eigen leven in handen te nemen en actief te worden op de arbeidsmarkt en in de samenleving. We vragen dat mensen hun verantwoordelijkheid opnemen. Deze mensen moeten dan ook de kansen en de instrumenten hebben om die verantwoordelijkheid op te nemen.

Duurzame tewerkstelling van mensen, vraagt de vervulling van een aantal randvoorwaarden en het op elkaar afstemmen van verschillende noden en belangen, met name van de persoon in armoede, de werkgever, de collega-werknemers en de intermediairen. Dit vraagt een goede omkadering van elk van hen en een afstemming van de verschillende kaders en zienswijzen. Ook de mogelijkheden tot persoonlijke ontplooiing die de job biedt, het toekomstperspectief dat er aan vastzit, fiscaliteit, de niet-financiële aspecten van de randvoorwaarden (de beschikbaarheid van kinderopvang, de vervoersmogelijkheden...) kunnen de beslissing om een job op te nemen, beïnvloeden. Daarnaast is er ook de invloed van de bredere maatschappelijke situatie, zoals de familiale situatie waarin men verkeert, met aandacht voor gezinnen waar niemand werkt. Ook voor nieuwkomers zien we een uitdaging voor wat betreft de toeleiding naar werk.

Voor wie tewerkstelling in de reguliere arbeidsmarkt (nog) niet mogelijk is, wordt een ondersteuningsaanbod op maat voorzien in de sociale economie, via arbeidszorg en andere werk-welzijnstrajecten enzovoort.

Het ontplooiën van competenties en talenten en een goede overgang van onderwijs naar tewerkstelling zijn belangrijke bouwstenen in dit kader. Eén van de grote uitdagingen in Vlaanderen waar het onderwijs, werkgevers en andere betrokken actoren voor staan, is immers een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Hierbij kijken we ook naar jongeren die vroegtijdig de school verlaten. Jongeren die de schoolbanken verlaten zonder kwalificatie, krijgen veel vaker te maken met (langdurige) werkloosheid, armoede, slechtere gezondheid en criminaliteit.

SD 4 - De Vlaamse overheid ondersteunt burgers bij plotse veranderingen in hun leven zodat het risico om in armoede terecht te komen, beperkt wordt

In het leven van elke mens komen verschillende transitie-momenten voor. Transitie zien we hierbij als een proces van continuïteit en verandering. Voorbeelden van transitie-momenten zijn de uitstroom naar het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt. Ook een scheiding of overlijden van belangrijke anderen, alleen gaan wonen, mama of papa worden, een ongeval of handicap, extra zorgnoden op oudere leeftijd, tegenslagen in het leven, faillissement van een zaak, migratie ... zijn voorbeelden van ingrijpende transitie-momenten. Deze belangrijke scharniermomenten bieden enerzijds nieuwe kansen, maar kunnen anderzijds ook vaak voor drempels zorgen. Kwetsbare doelgroepen zijn extra gevoelig voor deze transitie-momenten, ondervinden hierbij vaak problemen en lopen een verhoogd risico op sociale uitsluiting. Voor anderen kunnen zulke transities of veranderingen leiden tot een armoederisico. We moeten ervoor zorgen dat mensen in die overgangsmomenten ondersteund kunnen worden, ook op vlak van kostenbeheersing. We willen mensen beschermen tegen die risico's.

Bij elk overgangsmoment is beschikken over de juiste informatie, hulp- en dienstverlening en een warme overdracht met ondersteuning op maat cruciaal. Uitgebreid literatuuronderzoek en ervaringen uit meerdere landen tonen dat transities bijna steeds een ander effect hebben op modale dan op arme individuen en gezinnen. Arme individuen en gezinnen beschikken over minder hulpbronnen en rolmodellen om de nieuwe situatie, die inherent aan een transitie verbonden is, de baas te kunnen.

SD 5 - De Vlaamse overheid zet in op een kwaliteitsvolle, leefbare en gezonde omgeving voor iedereen

Iedereen heeft behoefte aan rust, natuur en voorzieningen in de nabijheid van de woonomgeving. Dit verhoogt de sociale cohesie, ontwikkelingskansen en veerkracht van mensen. Mensen in armoede wonen vaker in verwaarloosde en onderkomen buurten. In dergelijke buurten zijn de woningen goedkoper en van minder goede kwaliteit, wat dan ook weer een effect heeft op de gezondheid van de bewoners, maar ook op de omgeving en het klimaat. De evoluties in klimaat en milieu zijn niet alleen op zich zorgwekkend, maar creëren nieuwe sociale ongelijkheden en versterken de reeds bestaande ongelijkheden.

In situaties van armoede ontbreken de hefboomen voor duurzaam gedrag en duurzame keuzes, in het bijzonder een menswaardig inkomen. Dit maakt bijvoorbeeld energiezuinige huishoudtoestellen, kwalitatieve voeding, ...quasi onbereikbaar.

Een **betaalbare, kwaliteitsvolle huisvesting** in een leefbare en ontwikkelingsbevorderende buurt is voor iedereen van essentieel belang voor het persoonlijk welbevinden, het uitbouwen van een sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie. Mensen in armoede hebben hier moeilijk toegang toe. Zo zijn maatregelen voor betaalbaar wonen van cruciaal belang voor en structurele aanpak van armoede.

Energiearmoede hangt samen met zowel de kwaliteit van de huisvesting als het inkomen. Vanuit het Vlaamse energiebeleid focussen we daarom op de structurele verbetering van de energieprestatie van de woning door gerichte financiële steun voor energiebesparende maatregelen, intensieve begeleiding en verscherping van normen.

Zowel preventief werken ter voorkoming van energiearmoede als curatief zorgen dat dit niet leidt tot afsluitingen van energie of water maken deel uit van dit beleid.

Voeding is een basisbehoefte. Maar voor mensen in armoede is dagelijkse gezonde voeding geen evidentie.

Dak- en thuislozen hebben specifieke aandacht nodig waarbij zowel het hebben van een woonst als een begeleiding op maat van belang zijn.

Een leefbare en gezonde omgeving zorgt ervoor dat mensen gelukkiger zijn, dat men een kwaliteitsvol leven kan uitbouwen waarbij werk, gezin en vrije tijd hun plaats hebben. Dit zorgt ervoor dat zowel de levensomstandigheden als de levensstijl kunnen verbeteren en de gezondheidsongelijkheid kan worden teruggedrongen. Zowel de fysieke als mentale gezondheid zijn hierbij van belang.